

Närmare än
du tror

VÅRDFÖRBUNDET

INLEDNING

I augusti 2001 deltog vi i en internationell facklig grundkurs inom TCO/TBV. Vårt engagemang för fackliga internationella frågor växte under kursen och vi startade vårt informationsprojekt, HIV/AIDS omvårdnad i Ryssland.

Vi bestämde att projektet skulle vara ett samarbete mellan lokalavdelningarna Kalmar-Östergötland. Under 2002 genomförde vi vid två tillfällen föreläsningar om HIV/AIDS i Ryssland. Utvärderingarna från dessa föreläsningar visade ett ökat intresse för att få mer kunskap i ämnet. För att utvidga vårt informationsprojekt planerade vi nu att göra en studieresa till Ryssland.

Målsättningen med studieresan var att på plats inskaffa kunskap om arbetsmiljö för de kollegor som arbetar med HIV/AIDS patienter.

Vår ambition med detta material är att genom bilder och berättelser visa på de arbetsmiljöförhållanden som våra kollegor har på de sjukhus som vi besökte i S:t Petersburg.

FAKTARUTAN

Ryssland är ca 38 ggr större än Sverige. Över landet finns det 10 tidszoner.

Det finns ca 145 milj. invånare.

1% beräknas vara HIV positiva.

I hela världen beräknas det finnas 42 milj. HIV positiva.

Medellivslängden i Ryssland är ca 66 år.

Medelinkomsten är ca 1250 kr/månad.

Det finns ca 30 milj. fattiga. Som fattig räknas den som har mindre än 2\$/dag (källa SIDA)

Moskva har ca 10 milj. invånare.

S:t Petersburg har ca 5 milj. invånare.

RNA

Russian Nurses Association är en yrkesorganisation för sjuksköterskor, barnmorskor, röntgensköterskor och biomedicinska analytiker.

Grundades 1992, ordföranden heter Valentina Sarkisova.

RNA finns registrerad i 55 av Rysslands 89 regioner. Medlemmarna betalar 1% av grundlönen till sin lokala RNA förening. 30% av de pengarna är tänkt att gå till RNA centralt. De arbetar främst för att utveckla professionen och att få inflytande över utbildningens innehåll och examinationsbestämmelser. De arbetar också för att sjuksköterskor skall få legitimation.

Antal medlemmar är 68 000. I Ryssland finns ca 1 300 000 möjliga medlemmar.

Sedan 1997 samarbetar RNA med Vårdförbundets länsavdelning i Umeå.

UTBILDNINGEN

Grundskolan i Ryssland är 11-årig. Sjuksköterskeutbildningen är 3-årig. Det är en yrkesutbildning. Barnmorskor går en fristående yrkesutbildning. Vidareutbildning för sjuksköterskor t ex narkos är 3 månader.

Var femte år måste alla sjuksköterskor gå en 2 månader lång betald allmän vidareutbildning med tillhörande examination. RNA arbetar med att få mer inflytande för att få in mer relevanta ämnen för sjuksköterskor t ex omvårdnads ämnen.

Det finns en akademisk utbildning på universitetet -1-5 år- för sjuksköterskor som vill arbeta mer administrativt t ex chefstjänster.

LÖN / PENSION

Ingångslönen för en sjuksköterska är ca 300 kr. Medellönen är ca 500 kr. Pensionsåldern är mellan 45-55 år. Den lägre åldern är för riskområden t ex infektion, röntgen, laboratorie- och akutmedicin.

Statligt anställdas pension är ca 430 kr.

AMBULANSEN

Ambulanser utgår från larmcentraler.

Personalen är utbildad på medicinsk högskola 3,5 år. De har befogenhet och skall påbörja behandling i ambulansen på väg in till sjukhuset. De arbetar i team, sammansatta att arbeta efter larmets karaktär.

Barnhemmet Lamanosef

På barnhemmet, en pampig trävilla i behov av ny målarfärg, beläget en bit utanför S:t Petersburg välkomnades vi av föreståndarinnan Antonina Ivanovna Letrova. Villan byggdes i slutet av 1800-talet som bostad åt amiral Makarov och blev barnhem 1949.

Det finns plats för 106 barn, 0-5 år, mentalt och/eller fysiskt handikappade, men även helt friska. Just nu bodde dock 111 barn på barnhemmet. Varje sköterska skall ha hand om 8 barn, men eftersom det är personalbrist får varje sköterska ta hand om 15-16. Sköterskorna arbetar 24-timmars skift, från kl. 09.00-09.00. Efter varje 24-timmars pass skall ledigheten vara tre dagar, men p.g.a. personalbrist och låga löner arbetar de flesta vartannat dygn. På barnhemmet arbetar förutom sjuksköterskor även sjukgymnast, logoped, kokerska, köksbiträde, sköterska i mjölkök, vaktmästare m.fl.

De sju avdelningarna där barnen bor finns spridda på bottenvåningen. Mjölköket, där födan till 65 flaskbarn tillreds, är separerat från det vanliga köket. På övervåningen finns bl.a. behandlingsrum för sjukgymnasten, sjuksköterskan som har

hand om medicinska behandlingar och logopeden. Ett musikrum finns där barnens födelsedagar firas och presumtiva adoptivföräldrar får träffa barnen. Nykomna barn får vistas en tid på isoleringsavdelningen. I sovsalarna stod sängarna tätt. Trots att barnen bor så nära varandra har de inte så mycket infektioner bortsett från banala förkylningar. På spädbarnsavdelningen låg de små lindade som små knyten i sina sängar. Där hade en sköterska fullt upp med att mata, sannolikt bokstavligen dygnet runt.

Barn lämnas till barnhemmet om det visar sig att de har något handikapp. Familjer får inget stöd för att själva klara av att ta hand om sina handikappade barn. Föräldrar i trångmål kan lämna sina barn på barnhemmet under sex månader. Om föräldrarna inte hämtar sina barn efter den tiden, inte har hälsat på dem och inte svarar på brev som skickas tre gånger med uppmaning att höra av sig, anses det att de går med på att barnen får adopteras bort. I realiteten påbörjas förberedelserna för adoption innan de sex månaderna har gått om barnen inte har fått besök. Barn adopteras till utlandet, men även och i allt större utsträckning till ryska familjer.

Trots, som vi från Sverige tyckte, tuffa arbetsförhållanden, träffade vi kollegor som med värme och engagemang tog hand om barnen som lämnats i deras vård.

Barnsjukhus nr 19 – Rauhus sjukhuset

Rysslands första barnsjukhus grundades 1869 och finns fortfarande i samma lokaler. Det var bland de första att ha en särskild infektionsavdelning. Sjukhuset har 540 platser, med de flesta specialiteter. De har årligen 13 000 barn i slutenvård och 20 000 polikliniska besök.

Sjukvård för barn upp till 15 år eller vid studier upp till 18 år är gratis för patienten och så länge hör de till barnsjukhuset. Idag arbetar det 247 sjuksköterskor på sjukhuset. Det finns 32–45 barn på varje avdelning. Där arbetar två sjuksköterskor och under dagtid dessutom en avdelningschef, en behandlingssjuksköterska och en kirurgisjuksköterska. Föräldrarna har rätt att stanna hos sina barn, men det finns ingen säng eller annan plats för dem. Vi besöker en ögonavdelning med intilliggande operationssalar. Alla operationssalar ligger i anslutning till de olika avdelningarna vilket anses som mer praktiskt och hygieniskt. På ögonavdelningens korridorer står ett skrivbord, sjuksköterskeexpeditionen. I barnens rum är det så många sängar det går att få in, sex till åtta. Alla sängar har överkast men det finns inga sängbord.

Akutmottagningen som är öppen dygnet runt är troligen den gamla infektionsmottagningen. Den ena sidan av korridoren består av tio mottagningsrum uppbyggda enligt ett sluss-system. Patienterna ringer på och får därefter komma in och berätta om sina problem. De kommer in via en sluss

med fyra olika små rum som bl.a. är möblerade med skrivbord, brits, toalett och badkar. Golv och väggar är kakelklädda.

På andra sidan av korridoren finns ett "smutsigt", ett "rent" behandlingsrum och ett särskilt rum att ta emot de patienter som kommer in via ambulans.

Särskilda sjuksköterskor arbetar 12-timmarspass i dessa behandlingsrum. De övriga sjuksköterskorna arbetar i 24-timmarspass.

Här finns inget särskilt väntrum utan väntan sker i korridoren.

LENINGRAD HIV-center Ust´Izhora

Några mil utanför S:t Petersburg ligger infektionssjukhuset Ust´Izhora. Upptagningsområdet är ca 1,6 miljoner personer. De arbetar där med epidemiologi, statistik, förebyggande och lite behandling. De publicerar sedan ett år tillbaka informationsskrifter till skolorna men även till allmänheten. De utbildar också lärare för att de ska kunna lära ut till eleverna. Det är en verksamhet som är under uppbyggnad. De skickar ut informationsmaterial till ansvariga läkare i de olika regionerna för vidare befordran. De gör också föreskrifter till hälso- och sjukvårdsarbetare angående stickskador. Medel till verksamheten har beviljats av myndigheter 2001. Det är dyrt att fram broschyrer och posters. De samlar även in statistik angående blodsmitta i regionen.

Det finns laboratorier för bakteriologi, serologi och immunologi. Det finns många olika sorters mottagningar, tandläkare, sjukgymnastik, akupunktur, zonerapi, örterapi, ultraljud och röntgen. Bromsmediciner ges till alla barn, vuxna får betala själva och då ligger kostnaden på ca 1000\$/månad om västerländska mediciner önskas. Ryska mediciner är billigare. Köpkraften i Ryssland låg 1998 på ca 2000\$ / år. HIV avdelningen för barn rymmer ca 27 barn. De är 2-6 år gamla. Barnen bor här då deras mammor har övergett dem enligt personalen. Avdelningen, som är en korridor, har lekutrustning och lite skrivplatser. Det bor 5-8 barn i varje rum, ca 6x2 m stort. Strax intill finns kök och en liten matsal. Barnen bor på sjukhusets avdelningar då det inte finns plats för dem på barnhem. Det är under uppbyggnad. Vanliga barnhem tar inte emot HIV positiva barn. På avdelningen arbetar 2 sjuksköterskor varje dag. De arbetar 24 timmars skift. Det är ett önskemål från dem själva då sjukhuset ligger långt utanför S:t Petersburg. De tycker att de sparar restid. Sjukhuset har högre lön än längre ut i landet, men lägre mot inne i staden.

De saknar 7 sjuksköterskor så de 8 som arbetar får dela på det totala löneutrymmet. De samarbetar med svenska sjukhus och åker på internationella konferenser. De menar att vi arbetar efter samma riktlinjer vad gäller

de HIV infekterade patienterna.

Tuberkulosavdelningen har barn mellan 1 månad och 15 år. De barn som är här har TB men inte öppen TB för då blir de isolerade. Barnen är på avdelningen 8-9 månader per år, de resterande månaderna är de på olika sanatorier. De åker hem när de är friskförklarade. Avdelningen liknar den som var för de HIV infekterade barnen. Det är en lång lek korridor och flera små rum. Förskolelärare och lärare kommer flera gånger i veckan och har undervisning.

Alla barn i Ryssland blir erbjudna kostnadsfri vaccinering. En del familjer säger ifrån om vaccin. De arbetar med information till föräldrarna angående kost, hygien och livsstil.

Vi passerade vuxenavdelningen och träffar tre tonårspojkar som spelade data- och TV spel i ett ljudisolerat rum.

Isoleringsavdelningen består av nio rum med egen ingång, dusch och toalett. Stora persiennbeklädda fönster gränsar ut mot korridoren. Det för att kunna övervaka patienterna utan att gå in på rummen. Det saknas ringledningssystem.

De smittade blivande mammor som är inlagda här får bromsmediciner enligt Huddinge modellen. De får åka till sjukhus Botkina för att förlösas. Personal

medföljer både dit och tillbaka för att mamman inte ska överge sitt barn efter förlossningen.

Osmittade barn till HIV positiva mammor friskförklaras efter 18 månader. Laboratoriet utför ca 100 000 analyser/ år. Personalstyrkan är 3 doktorer, 8 biomedicinska analytiker, 2 undersköterskor som arbetar

sex timmar om dagen då deras arbete räknas som högrisk.

Förlossningssjukhus nr 13

Sjukhuset är byggt 1961. Det har plats för 105 blivande mödrar och är specialiserat för blivande mammor med hjärt- och kärlsjukdomar, de upptar ca 75% av platserna. Upptagningsområdet är S:t Petersburg och norra Ryssland med ca 10 milj. invånare.

Antalet förlossningar är ca 35.000 per år i

S:t Petersburg. Under 1970-talet var det dubbelt så många förlossningar men barnafödandet har minskat i Ryssland. På förlossningssjukhus nr. 13 förlöses ca

19% med kejsarsnitt beroende på de blivande mammornas hälsotillstånd. När vi är på besök utförs ett kejsarsnitt på en blivande mamma. I det stora operationsrummet med vitt kakel på väggarna studsar ljudet runt.

Det finns fem förlossningsrum, en operationsavdelning med tillhörande intensivvårdsavdelning och en neonatalavdelning med fem platser. Det är ganska slitet men modernt utrustat. Sjukhuset har en privatavdelning där interiören skiljer sig från avdelningarna på övriga sjukhuset. Mödra- och barnadödlighet motsvarar övriga Europa. De har kvalitets- och

forskningsamarbete med Karolinska sjukhuset sedan två år tillbaka. Studier har visat att den ryska traditionella lindningen av spädbarn inte gagnar barnet något, men det tar tid att ändra på traditioner och att få genomslag för nya forskningsrön.

Rutinen är att den blivande mamman läkarundersöks och sedan tar en barnmorska över fram till förlossningen. Pappor får var med men har inte möjlighet att sova över på sjukhuset. Vid bedövningar och narkos får patienten underteckna sin tillåtelse. Alla kvinnor förlöses av läkare och barnmorskan är med och assisterar.

Barnets identitetsmärkning är genom en id-bricka som knyts runt magen på det lindade barnet. Efter förlossningen förs det nyfödda barnet till ett övervakningsrum där det får ligga "tippat" med huvudet upp i några timmar. Barnet får Lapidroppar i ögonen tre gånger med tio minuters intervall för att förhindra gonorrhéinfektion. Om mamman vill vaccinerar barnet mot Hepatit B.

EFTERORD

Vi var fem mycket förväntansfulla men även lite oroliga sjuksköterskor som åkte till St. Petersburg. Bagaget var fullpackat med frågor och funderingar. På St. Petersburgs flygplats Pulkovo hämtades vi av våra ständiga ledsagare, vår tolk Natasha och chaufför Sergej som gjorde allt för att vi skulle få se så mycket som möjligt under vårt besök. Tack vare de mycket välplanerade studiebesöken som RNA´s vice ordförande Olga Komissarova och nationella ordförande Valentina Sarkisova organiserat för vår räkning, blev vårt besök givande och intressant.

Vi har fått möta kollegor på flera sjukhus. De visade stor stolthet för sin profession och för sina arbetsplatser. De som vi, arbetar för att stärka sin profession och att förbättra sin arbetsmiljö.

För oss var det några mycket spännande och intensiva dagar. Vi har fått svar på många av våra frågor men efter en tid här hemma har nya fyllts på.

Ämnet i vårt informationsprojekt är mycket aktuellt i hela världen så möjligheterna för en fortsatt fördjupning är stor.

Vår förhoppning med våra bilder och texter är att kunna ge något som Du kan föra vidare i tanke eller ord.

*Anne-Marie Kempe, Eva Galliger, Ann Hertzman,
Anneli Gåverud och Susanne Thunberg*

VÅRDFÖRBUNDET

Adolf Fredriks Kyrkogata 11, Box 3260, 103 65 Stockholm. Tel 08-14 77 00